

Als vijanden vrienden worden

Kerstavond, 1914. Het was een heldere nacht. Overal lag sneeuw en de maan verlichtte het niemandsland tussen de loopgraven bij het dorp La Chapelle 'd Armentières. De Britse High Command maakte zich zorgen en stuurde een bericht naar het front – ‘Het zou goed kunnen dat de vijand een aanval overweegt tijdens Kerst of Nieuwjaar. Extra waakzaamheid zal in acht worden genomen.’

De generaals hadden geen idee van wat er werkelijk op handen was.

Rond zeven, misschien acht uur, knipperde Albert Moren, van het Second Queens Regiment, nog een keer met zijn ogen. Wat was dat, aan de overkant? Een voor een gingen de lichtjes aan. Hij zag lantaarns, fakkels, en... waren dat kerstbomen? Toen hoorde hij het: Stille nacht, heilige nacht. Niet eerder had het zo mooi geklonken – deze Duitsers hadden duidelijk zangles gehad. ‘Ik zal het nooit vergeten,’ zou Moren later zeggen. ‘Het was een van de hoogtepunten van mijn leven.’

Natuurlijk konden de Britten niet achterblijven, en dus zetten ze ‘First Noël’ in. De Duitsers applausseerden en antwoordden met ‘O Tannenbaum’. Zo ging het een tijd door, totdat de vijanden samen ‘O Come All Ye Faithful’ in het Latijn zongen. ‘Het was echt ongelooflijk,’ zou soldaat Graham Williams zich later herinneren, ‘twee naties die hetzelfde kerstlied zingen in het midden van de oorlog.’

‘Al snel stonden we te praten alsof we elkaar al jaren kenden’

Een Schots regiment, iets ten noorden van het Belgische dorpje Ploegsteert, ging nog verder. De korporaal John Ferguson hoorde iemand roepen vanuit de vijandelijke loopgraven. Of ze misschien wat tabak wilden. ‘Kom naar het licht,’ riep een Duitser, waarna Ferguson het niemandsland betrad.

‘Al snel stonden we te praten alsof we elkaar al jaren kenden,’ schreef hij later. ‘Wat een tafereel – kleine groepen van Duitse en Britse soldaten, over het hele front. Vanuit het donker hoorden we gelach en zagen we oplichtende sigaretten. [...] Daar waren we dan, lachend en kletsend met mannen die we een paar uur geleden nog probeerden te doden!’

De volgende ochtend klommen de moedigste soldaten weer uit hun loopgraven. Ze liepen voorbij het prikkeldraad en schudden de hand van de vijand. Vervolgens zwaaiden ze naar de achterblijvers. ‘Wij juichten en stoven erop af,’ zou Leslie Walkington van de Queen’s Westminster Rifles zich later herinneren, ‘als een menigte voetbalfans.’

Toen werden er cadeautjes uitgewisseld – chocola, thee en puddingen van de Britten, tegenover sigaren, suiker en schnaps van de Duitsers. Er werden moppen getapt, er waren verkleedpartijen en er werden groepsfoto’s gemaakt alsof het één grote reünie was. Op verschillende plaatsen kwam het tot potjes voetbal, waarbij de helmen als doelpalen werden gebruikt. Eén wedstrijd wonnen de Duitsers met 3-2, een andere wonnen de Engelsen met 4-1.

Ten zuidwesten van het dorpje Fleurbaix in Noord-Frankrijk hielden de vijanden zelfs een begrafenisdienst. 'De Duitsers stonden aan de ene kant,' schreef luitenant Arthur Pelham-Burn, 'de Engelsen aan de andere, de officieren vooraan, ieder met ontbloot hoofd.' Terwijl kameraden ter aarde werden besteld – kameraden die door de vijand waren neergeschoten! – zongen ze nu allemaal samen: The Lord is my shepherd / Der Herr ist mein Hirt.

's Avonds werd het ene na het andere feestmaal aangericht. Een Engelsman werd tot achter de linies naar een wijnkelder geëscorteerd, waar hij met een Beierse soldaat een Veuve Cliquot uit 1909 soldaat maakte. De mannen wisselden adressen uit en beloofden elkaar na de oorlog te ontmoeten in Londen of München. 'Nog een glaasje champagne?', vroeg de Duitser.

Rutger Bregman de Correspondent

